

Literatuuronderwijs in de mvt-les

Elisabeth Lehrner-te Lindert

2 juni 2017

Vakdidactiek
Geesteswetenschappen

OU • RU • RUG • UL • UU • UvA • VU

Programma

- 1 Presentatie onderzoek
- 2 Wat is literaire competentie?
- 3 Eigen praktijk: Hoe tevreden ben je met je eigen lessen?
Hoe zou je meer inhoud in je taallessen kunnen brengen?
Wat, hoe en waarom?

Onderzoek

Hoe ziet de opbouw en inhoud van mijn onderzoek uit?

Onderzoeksvraag

Welke leeropbrengsten voor **literaire competenties** en **leesvaardigheid** zijn er te behalen door literaire teksten in de onderbouw intensief in te zetten?

Deelvragen en methode

Hoe zien inhoud, vormgeving en waardering van het huidige lees- en literatuuronderwijs Duits in de onderbouw eruit? ➡

Schriftelijke enquête onder docenten

Hoe ontwikkelt zich de **leesvaardigheid** van leerlingen in een versterkt literatuurprogramma ten opzichte van die van leerlingen in een regulier onderwijsprogramma? ➡

Leesvaardigheidstoets (2x)

Hoe ontwikkelen leerlingen in een versterkt literatuurprogramma hun **literaire competenties** ten opzichte van leerlingen in een regulier onderwijsprogramma? ➡

Schriftelijke enquête onder leerlingen over literaire competenties (2x)

Interventie - lesmateriaal

Opbouw:

- Materiaal voor 30 - 35 lessen, ca. 1 lesuur per week
- Verschillende tekstsoorten (songs, sprookjes, gedichten, kort verhaal, boek-film, jeugdboek)
- Afsluiting met een productieve eindopdracht (keuzeopdracht)
- Facultatieve opdrachten
- Doeltaal Duits (opdrachten en lessen): behalve als de invulling van de opdracht ten koste van de inhoud zou gaan.

Interventie

Uitgaande van:

Lezersgerichte aanpak (receptie-esthetische benadering)

- Auteur – tekst – actieve lezer
- De actieve verwerking van de gelezen tekst.
- Aandacht voor belevingswereld van de leerling, persoonlijke leeservaringen / meningen / associaties staan centraal.
- Aandacht voor persoonlijke emotionele betrokkenheid (positief effect op de leesattitude)
- Wekken van leesplezier

Methodiek: voor / tijdens / na het lezen

- Van receptief naar productief

Literaire competentie

“Het vermogen om met en over literatuur te communiceren, dus het vermogen om tot zinnige leeservaringen te komen met literaire teksten van allerlei niveau, en het vermogen om de reacties op die literaire teksten helder te verwoorden.”

(Dirksen, 2004)

Opdracht

Opdracht (in twee- of drietallen): 10 minuten

- Welke deelcompetenties vallen onder “literaire competenties”?

Competentiemodel (Steininger, 2014)

Deelt zijn model in vijf competenties in:

- Communicatieve
- Psychosociale
- Reflexieve
- Interculturele
- Methodische

Competentiemodel (Steininger)

Communicatieve competentie:

- een creatieve opdracht (productie- en procesgericht) uitwerken
- aan de schrijf- en spreekvaardigheid werken

Psychosociale competentie:

- zich in de hoofdpersonages inleven
- emoties ontwikkelen / meeleven
- het conflict van het verhaal herkennen
- de emoties en het handelen van de karakters begrijpen en verwerken

Competentiemodel (Steininger)

Reflexieve competentie:

- open plekken kunnen invullen
- het “bijzondere” taalgebruik kunnen herkennen en toepassen (uitdrukkingen, symbolen, hier: diergeluiden etc.)
- de kenmerken van een sprookje leren kennen en kunnen inzetten kritisch met de tekst omgaan

Interculturele competentie:

- culturele waarden herkennen en benoemen

Competentiemodel (Steininger)

Methodische competentie:

- de tekst als aanleiding voor de eigen tekstproductie
- de tekst door creatieve opdracht beter begrijpen doordat je ermee bezig bent
- de structuur en vorm van de tekst als model voor de eigen productie gebruiken.
- de stemming in de tekst herkennen en uitbeelden
- de tekst kunnen verwerken en uitbeelden

Eigen onderzoek

- Waar loop ik tegenaan tijdens het lesgeven (bij dat niveau, die leerlingen, klas, jaar)?
- Welke vragen en problemen roepen mijn leservaringen bij mij op?
- Wat valt mij steeds weer op bij leerlingen / collega's?
- Op welke momenten tijdens het lesgeven weet ik niet goed te handelen?

Schrijf in steekwoorden situaties op die bij jou naar boven komen.
Kies welke situatie een aanleiding zou kunnen zijn voor een onderzoek.

Beschrijving probleem

- Wat is het probleem?
- Wie heeft daarmee te kampen?
- Wanneer is het een probleem?
- Waarom is het een probleem?
- Waar doet het probleem zich voor?
- Hoe is het probleem ontstaan?

Literatuurlijst

Bolscher et al. (2004). *Literatuur en fictie. Een didactische handreiking voor het voortgezet onderwijs*. Zoetermeer: Biblion.

Steininger, I. (2014): *Modellierung literarischer Kompetenz. Eine qualitative Studie im Fremdsprachenunterricht der Sekundarstufe I*. Tübingen: Narr.

Thijssen, M.J.W. (1985): *Het literatuuronderwijs Duits aan reguliere dagscholen voor havo en vwo. De praktijk in 1980 en voorstellen voor de praktijk*. Nijmegen: Radboud Universiteit.